

Trgovski Tovariš

Leto XXVI /// 1929 /// Številka 5

Josip J. Kavčič

Izpremenjene socialne razmere v trgovini in zaščita njenih interesov

V poslednjih desetletjih so se prilike v trgovini temeljito izpremenile, zadnjih deset let po vojni pa je dalo socialnim razmeram v trgovini polagoma povsem drugo lice.

Jasno je, da je dandanes trgovin in trgovcev v Sloveniji mnogo preveč, tako v enostavnem razmerju napram številu prebivalstva, kakor predvsem sorazmerno živlenskemu standardu našega ljudstva; posebno pa jih je preveč radi slabih gmotnih razmer širokih krogov potrošnikov, ki radi velikega osiromašenja in nezadostnega zaslužka ne morejo kriti svojih potreb po meri in željah svojega civilizacijskega in kulturnega nivôa.

Zanimiva bi bila statistika o sorazmerju trgovin in ljudstva, potrebe in blagostanja ter potrošnje pred vojno, po vojni, posebno v inflacijski dobi, in dandanes v teh težkih živlenskih razmerah skromnega zaslužka in nezadostne zaposlitve.

Po podatkih Melikovega »Zemljepisnega pregleda Jugoslavije« iz leta 1921, ki mi je ravno pri roki, ima Slovenija (številke se niso mogle bistveno mnogo izpremeniti) okoli 1.065.000 prebivalcev na površini 16.200 km². Trgovinskih obratov imamo 12.900 ter bi tako prišla ena trgovina na 82 prebivalcev, odnosno na 1.25 km². Po podatkih ljubljanskega trgovskega gremija pa imamo v Ljubljani cno trgovino celo na 45 glav!

V takih razmerah je zaslužek gotovo težak, ker ne povzročajo kritičnega stanja v trgovini le slabe razmere, nego tudi preobilo trgovin. V veliki konkurenci so potisnjene cene do skrajne mere navzdol, da trgovec dandanes že težko doseza normalni solidni zaslužek in se mora zadovoljiti, če vztraja v težki borbi, s skromnim zaslužkom za vsakdanji kruh. Jasno je, da je v takih okoliščinah njegov obstoj v primeru bolezni dvomljiv, in tudi za stara leta si bo težko prištedil pri takem kupčevanju zadostnih sredstev za skromno preživljanje.

Slabi zaslužek v kupčiji težko zadeva tudi trgovčevo pomožno osebje in pri obilih ponudbah, izvirajočih iz nadprodukcije vajenskega naraščaja, odnosno trgovskih sotrudnikov, potiska trgovec navzdol plače in mezde, da režijo kolikor mogoče zmanjša.

V takih prilikah postaja tudi pri nas že aktualno vprašanje socialne preskrbe trgovca, predvsem bolniško zavarovanje. Pa tudi starostno zavarovanje postane kmalu važno, če pojde tako dalje. Dandanes more bolezen trgovca, ki se skromno preživlja iz dneva v dan, v kratkem času gmotno popolnoma uničiti in izločiti iz trgovskih vrst, tako da postaja zanj bolezen pri velikih izdatkih v primeru resnega obolenja tako težko finančno vprašanje, kot nikoli prej. Krog potrošnikov je skoraj ustaljen in določen ter se ne more tako izdatno povečati, da bi lahko preživljal vedno večjo množico trgovcev, ker tudi ni pričakovati, da bi se blagostanje toliko dvignilo, da bi se potrošnja izdatno pomnožila. Zategadelj je povsem jasno, da je od vsote zaslužka celokupne trgovine na posameznega trgovca odpadajoči del toliko manjši, čim več je trgovcev. Tudi zaslužek sotrudnikov je manjši iz istih razlogov in v istem razmerju.

V interesu vseh pripadnikov trgovskega stanu je, da se omeji prekomerno naraščanje trgovinskih obratov, da se zniža količina in izboljša kakovost trgovskega staleža. Začeti je treba pri vaještvi. V interesu trgovca in njegovega sotrudnika bi bilo treba dotok v trgovino izdatno omejiti. Vsakoletno izšolanje in oprostitev velikega števila vaještva povzroča prekomerno naraščanje staleža trgovskih sotrudnikov ter veča med njimi konkurenco in borbo za službe z nezadostnimi plačami. Tako tudi stalno narašča število onih, ki si stavlajo za cilj trgovsko osamosvojitve, kar povzroča naraščanje trgovinskih obratov. Za vse pa postaja življenje pri nezadostnem zaslužku dnevno težje in težje. Zato ne misli daleč oni, ki si izkuša olajšati izdatke s ceneno močjo vajenca, kajti slej ali prej bo čutil posledice, ko mu bo ta ali oni iz vzgojenega naraščaja otvoril pred nosom konkurenčno podjetje, potem bosta seveda oba le težko živela ali celo propadla.

Seveda tudi omejevanje dotoka naraščaja ne bo izboljšalo pri-lik, dokler bodo v veljavi naši zakoni častitljive starosti o cbrtovanju, ki ne vežejo otvoritve kakoršnegakoli trgovinskega obrata na dokaz usposobljenosti.

Nepravilno je v današnjih razmerah, da dovoljujejo nesodobni zakoni za gotove stroke trgovanje vsakomur, ki se nikoli ni učil trgovine. Tudi preko noči nastali trgovci škodujejo mnogo trgovskemu slovesu, pa tudi nepravilno je, da ni trgovina pridržana le za one, ki so se morali zanj usposobiti kot vajenci in sotrudniki z dolgoletnim poslovanjem ali s primernim šolanjem. Treba je zato odločno zahtevati, da se veže pričetek vsakega trgovinskega obratovanja na usposobljenost.

Ko so pred davnimi leti zakonodajalci s predpisi uredili sejmarstvo in krošnjarstvo, so bile razmere povsem drugačne. Tedaj še nismo imeli takih prometnih zvez in v vsaki gorski vasi ter v najoddaljenem kotu dežele trgovcev kakor dandanes. Sejmarski in krošnjarski način preskrbovanja ljudstva z blagom je bil tedaj utemeljen. Pribiti pa moramo, da dandanes ni več. Zato je treba stremeti, da se krošnjarstvo in sejmarstvo kot povsem nepotrebna načina trgovanja odpravita, zahtevati moramo, da se ne izdajajo več take nove pravice, nego naj izumro s sedanjimi lastniki.

I. M.

Kontrola izvoza poljskih pridelkov

Pred kratkim se je vršila v ministrstvu trgovine in industrije konferenca o načrtu okvirnega zakona o kontroli izvoza poljskih pridelkov. Namen te konference je bil, da skuša zblížati različna stališča, ki so jih zavzele napram prvotnemu načrtu zakona posamezne zbornice.

Zakon o kontroli izvoza poljskih pridelkov določa:

Čl. 1. Minister trgovine in industrije se pooblašča, da predpiše po potrebi v sporazumu z ministrom za poljedelstvo in vode z uredbami, naredbami ali pravilniki pogoje, pod katerimi se morejo izvažati posamezni poljski pridelki in način kontrole pri izvozu.

Uredbe, naredbe in pravilniki o izvozu poljskih pridelkov oziroma njih spremembe, ki jih odredi minister trgovine in industrije sporazumno z ministrom poljedelstva, stopijo v veljavo najmanj tri mesece po objavi v »Službenih Novinah«.

Čl. 2. Minister trgovine in industrije izvršuje predpise tega zakona preko kontrolnih organov, ki jih postavi v sporazumu z ministrom poljedelstva. Izjave teh kontrolnih organov imajo vrednost polnomočnih dokazov v preiskovalnem postopku in obsodbi prestopkov po tem zakonu.

Vsako po tem zakonu kaznjivo dejanje morajo kontrolni organi takoj odstopiti pristojnemu sodišču.

Kontrolni organi odgovarjajo državi za svoje poslovanje in se kaznujejo po predpisih tega zakona, če dejanje ni kaznjivo po odredbah kazenskega zakona.

Čl. 3. Nihče ne sme pripravljati za izvoz niti izvoziti v inozemstvo takih poljskih pridelkov, ki ne odgovarjajo predpisanemu tipu (standardu), kakovosti ali sploh pogojem, ki se bodo določili z uredbami, naredbami in pravilniki, katere bo predpisal za posamezne poljske pridelke minister trgovine in industrije v sporazumu z ministrom poljedelstva in vod ter ministrom financ.

Čl. 4. Osebe, za katere je dognano, da so izvozile oziroma poskušale izvoziti poljske pridelke, ki ne odgovarjajo pogojem, določenim v uredbah, naredbah ali pravilnikih za izvoz takih pridelkov v inozemstvo, se kaznujejo z denarno kaznijo od 100 do 10.000 Din. Kazni izreka pristojno sodišče na podlagi prijave kontrolnega organa ali druge osebe. Če so določbe tega člena zagrešile firme ali pravne osebe, se kaznujejo tudi te z zgorajšnjo denarno kaznijo poleg kazni, ki se naložijo odgovornim članom upravnega odbora, direktorjem, šefom, uradnikom kot izvršiteljem protizakonitega dejanja, če se dokaže njihova krivda.

Čl. 5. Vsakdo, ki dejansko ali z besedo ovira kontrolne organe v izvrševanju njih dolžnosti, ki jim bodo odrejene z uredbami, ki jih bo predpisal minister trgovine in industrije v sporazumu z ministrom poljedelstva in vod, se kaznuje, če se mu dejanje dokaže, s kaznijo od 100 do 10.000 Din, če ni dejanje kaznivo po določbah kazenskega zakona.

Minister trgovine in industrije more posameznikom in upravnim osebam-izvoznikom, ki prekršijo odredbe tega zakona, v vsakem ponovnem slučaju poleg kazni zabraniti za določen čas, a ne dalj nego za tri leta, tudi izvoz.

Čl. 6. Če se denarne kazni, določene v čl. 4 in 5 tega zakona, ne plačajo v roku 30 dni od dneva, ko je postala rabsodba pravomočna, se spremeni denarna kazen v zaporno kazen, računajoč pri tem tako, da je 1 dan zapora enak 100 Din denarne kazni. Zaporna kazen pa ne more presegati več nego leto dni. Pretvoritev denarne kazni v zaporno kazen izreče pristojno sodišče. Preiskava in sodba imata značaj nujnosti.

Čl. 7. Kazni po tem zakonu se stekajo v »fond za zboljšanje poljedelske proizvodnje« pri Državni hipotekarni banki. Pravilnik tega fonda predpiše minister trgovine in industrije v sporazumu z ministrom poljedelstva in vod.«

Mi v principu nismo proti temu zakonu. Vendar pa izražamo bojazen, da bi mogla povzročati kontrola razne šikane izvoznikom ter da naše upravne oblasti ne bodo mogle vršiti stvarne kontrole tako, kot to zahtevajo obziri in razmere eksportne tehnike, marveč da bo prinesla le škodo izvozni trgovini in povzročila s formalnimi postopki le neprilike izvoznim tvrdkam.

Predloženi osnutek zakona v sedajšnji obliki ne odgovarja našim razmeram in potrebam. Upoštevati je treba v tem okvirnem zakonu, da so pogoji v pogledu kvalitete kakor tudi običaji (uzance) izvozne trgovine v posameznih delih naše države zelo različni. Zakon pomenja le korak v nizu ukrepov, ki so potrebni za emancipacijo naše zunanje trgovine od zunanjega posredništva, od katerega je še v veliki meri odvisna. S pravilnikom odnosno naredbo se ne morejo ustvarjati tipi in standardi, če ti v praksi ne obstojajo.

Naša zunanja trgovina se mora dnevno boriti z velikimi težkočami, ki se ji postavljajo na eni strani z zaščito inozemskih držav proti uvozu sploh, na drugi strani pa so naši poskusi, navezati direktne stike, naleteli na močan odpor na posredniških trgih, ki so do pred nedavnim časom obvladali naš izvoz s svojimi finančnimi zvezami, tehnično ureditvijo in trgovskim aparatom.

Večina blaga izgubi takoj, čim preide državno mejo, jugoslovanski izvor in se prodaja na zunanjih trgih pod tujimi imeni kot blago druge, nejugoslovanske proveniencie. Zato bi kontrola izvoza, če bi šla tako daleč, da bi se z žigosanjem ali na kak drug način očeval jugoslovanski izvor, značila razdor s sedanjim režimom, ki bi mogel imeti za nas, vsaj prehodno, zelo neugodne posledice. Pomisliti je treba, da zunanji tisk in organizacije trgovskih posrednikov ne gledajo na naša prizadevanja po emancipaciji naše izvozne trgovine in na standardizacijo naših proizvodov s posebno simpatijo, marveč, da jim je vsak najmanjši dogodek dobrodošel za kampanjo proti našemu gospodarstvu.

Zato bi pa morala biti kontrola izvedena tehnično tako, da bi pomenila napredek, ne pa oviro našemu izvozu. Biti bi morala stvarna in pametna, a ne formalistična in birokratska.

Zakon ne bi smel povzročiti za trgovstvo onega, kar je prinesla s seboj praksa pri izvedbi zakona o pobijanju draginje, ki je popol-

noma zgrešil svoj prvotni cilj in ki je postal sredstvo za šikane trgovcev, dasi se draginja ni niti malo ublažila.

Zakon daje kontrolnim organom, za katere se niti ne ve, kje bodo in kako bodo kontrolirali blago, prevelike pravice, izvoznike pa se postavlja v popolnoma inferioren položaj. Dolžnost in pravice kontrolnih organov je treba točno odrediti; urediti pa tudi postopek instanc za pritožbe.

Odredbe čl. 3. zakonskega načrta so v sedanji obliki popolnoma nesprejemljive, ker je treba, da se omogoči izvoz tudi blaga slabejše kvalitete, katero inozemstvo včasih išče, kar je pri tolmačenju besedila tega člena izključeno.

Kazni, ki jih predvideva zakonski osnutek, so mnogo previsoke, posebno, da se v ponovnem slučaju, če se tvrdka pregreši proti določbam zakona, zabrani izvoz za dobo do treh let.

V načrtu tudi niso zaščitene pravice in interesi izvoznikov. Niti nima izvoznik nikake sigurnosti pri svojem delu, niti ni zaščiten proti škodi, ki bi mu jo lahko povzročila kontrola pri kontroliranju blaga.

To praznino je treba izpolniti s pozitivnimi odredbami v korist izvoznikov, posebno, da se odredi, kje se bodo jemali vzorci pošiljk in kako naj se postopa, če se že kontrolirano blago še v notranjosti države delno pokvari.

Zakon bi se moral ozirati tudi na predpise železniško-prometnega pravilnika, carinskega zakona in na položaj ter interese posredniške izvozne trgovine v naši državi.

Tudi se ni upoštevalo v načrtu, da se kvalitetni tipi vsako leto znatno menjajo ter da je zato potreben poseben kontrolni urad, ki vsako leto na osnovi rezultata žetve odredi tipe.

V zakonu naj se končno tudi izrecno določi, da se za izvozno kontrolo ne pobirajo nobene pristojbine, takse ali nalagajo kaka druga bremena.

Zakonski osnutek razmeram naše izvozne trgovine ne odgovarja, zato naj bi ministrstvo trgovine in industrije osnutek prilagodilo razmeram in potrebam našega izvoza.

P. š.

Reklama v napisih, tablah, izveskih, inseratih in lepakih

Reklama je pristno počestno zijalo, predrzen potep, neugnan večaj, ki se upa vse, se vsili povsod, ker nima respekta pred ničimer, nesramnik je, ki vedno kriči in breztaktno opozarja nase, ki spodobne mirne ljudi zalezuje in razburja na kopnem in na vodi ter celo pod oblaki, ki se vriva in vtihotaplja v naše najbolj intimne prostore in najbolj resne opravke kakor trdoživ mrčes ali nadležen duh, ki ne priznava nobenih duri in nobenih ključavnic. Reklama je neizogibno zlo, ki naskakuje vse in vsakogar, ki mu ni mogoče nikjer

in nikomur uiti in se mora zato vsakdo zanjo brigati, jo krotiti, vzgajati, ker sicer nas preraste ter nam uniči lepoto arhitekture po mestih in vaseh ter skvari celo božjo naravo po zelenih sočnih dolinah in po zasneženih vrhovih naših najvišjih planin. Zakaj danes že lahko čitaš, da sveta ne vladata več lakota in ljubezen, nego reklama.

Zato ima reklama mnogo sovražnikov, zaničevalcev in preganjancev. A kakor vsak mogočen vladar tudi ogromno čestilcev in suženjskih podanikov. Tako se vrši po vsem svetu borba dveh taborov: za reklamo in proti reklamam.

Že danes je gotovo, da je reklama zmagovita, da ruši vse ovire in da je vsak nadaljni odpor zaman. Kdor njenega velikanskega pomena za vse sodobno življenje še ni spoznal in priznal, je filister in starokopiten abotnež. Mi, ki nočemo v to družbo, pa menimo, da bo reklama vršila največjo kulturno in civilizatorno nalogo šele tedaj, kadar bo nudila človeštvu veselje in lepoto, ne pa, kakor doslej tolikokrat, le gnus in jezo.

Reklama ne sme biti gospodar, nego mora služiti; sluga pa se mora podrežati ukazom modrosti, okusa in vesti svojega gospodarja. Težka je borba za obstanek in napredek, težka za trgovino, industrijo in obrt, a morda še težja za umetnost in za vsako kulturno podjetje. V tej borbi mora služiti reklama kot orožje, ki odpira in krajša pot skozi vse ovire do uspeha. Toda niti v najtežji borbi ne sme veljati načelo, da namen posvečuje vsako sredstvo, da je torej dostojna in dobrodošla vsake vrste reklama. Ceste, ulice, fasade, ograje, drevoredi, strehe, hodniki niso tu za to, da jih požira, uničuje in izmaliči reklama.

Z eno samo besedo: »Barnum« ali »amerikanska reklama« označujemo še dandanes vsako neokusno pretirano, nesramno vsiljivo, v svojem bistvu brezvestno lažnivo reklamo. Ker nam reklama ni sleparstvo, nam reklama ne služi v to svrhu, da ogromno obetamo, a prav malo nudimo, da izpeljemo ljudi na led. Danes zahtevamo, da je reklama resnicoljubna, stvarna in obenem lepa ter dostojna. Reklama naj ne zasleplja in zavaja, nego naj prepričuje, naj ne kriči in ravsaja, nego naj se spodobno obrača na naš razum, okus in čut. Slovenci smo trezni, dokaj hladni ljudje, zato nam superlativi »najboljše, najlepše, najmodrejše, najbolj praktično« itd. vzbujajo le mrzlo nezaupanje. »Samohvala se pod mizo valja«, pravimo in se ne damo izlahka potegniti. Zato zastarela barnumska amerikanska reklama pri nas večinoma ne žanje uspeha. Kajti vsaka pretiranost odbija.

A kaj je pretirano, je težko povedati. Niti ne občutimo vsi enako, a da bi se ravnali po vzorcu velikih mest, je za nas, malčke, preveč nevarno.

Poizkusimo razložiti dobro, svrhi odgovarjajočo in obenem lepo reklamo najprej v napisih, tablah, izveskih in inseratih! Te table so ali prevelike ali premajhne, često preozke in predolge ter še posebej preveč natrpene z napismi in razlagami.

In te črke! Naši črkoslikarji znajo naščtetiti najraznovrstnejše črke, različne vijuge, »okraske«, pike in ločila, toda preprostega in lepega, vsakomur prijetno čitljivega napisa je sposoben redkokdo;

brez neutemeljenih lukenj med imenom in priimkom, brez zevi med posameznimi črkami, brez nesmiselnih, včasih naravnost bedastih vejic, pik, dvopičij in narekovajev je malokatera napisna deska. Mnogi črkoslikarji nimajo pojma, kaj pomeni pika, kaj vejica, kaj znak = (je enako), kaj znak : (dvopičje n. pr. ob naštevanju), kaj znak „“ (pri navajanju govora ali zdevka), a uporabljajo te znake na napisnih tablah na začetku, na sredi ali na koncu napisov. In ker so naročniki včasih še nevednejši, tem črkoslikarjem celo prav nič ne škoduje, da so na svojih zmazalih podpisani. Smejejo in jezé se nad neizobraženostjo obeh le pismouki in pismarji.

Glavna napaka in neokusnost pa je — nečitljivost, bodisi zaradi tehnično slabe izvedbe, bodisi zaradi slabega materiala, bodisi zaradi skrotovičene, modno opičje posnemane, z okraski, kljukami in stranskimi črtami zveržene, nekatere črke višje ali nižje kot vrivek uporabljajoče pisave. Ako prodajaš klobase, ne daj si napraviti napisa iz raznih vrst klobas, ako prodajaš sadje, ne imej napisa iz samih sadežev, ako prodajaš japonsko ali kitajsko robo, ne domišljuj si, da si moderen, ako imaš napis japonski ali kitajski popačen, da ga ne zna nihče čitati in se vsakdo zgraža nad tvojim neokusom. Slikarja, ki ti namaže napis, na katerem visi nekaj črk v zraku, nekaj pa se jih plazí, kar poženi! Povej mu, da so vse črke enako važne in morajo biti torej enako velike, vse samostojne in predvsem brez zanj, brez vijug, repov in čisto razločne. L ne sme biti kakor G, D ne kakor O itd. Slikar, ki meša majhne in velike, gotske in rimske črke, dela sebi, a tudi tebi, ki trpiš tako napisno tablo, prav slabo reklamo. Često vidimo table dolge in široke, a imajo na sredo stisnjen napis, na obeh straneh, pa je gol prostor ali z drobčkanimi črkicami na obeh plateh ista razlaga vsebine trgovine; često pa vidimo tudi napise, čijih črke so tako daleč narazen, da jih moraš šele z naporom vezati, da najdeš vso besedo skupaj. Tudi dolge, debele in tesno primaknjene, morda celo zvezane črke ali pa lasaste ali kakor žemlje okrogle črke so za napisne deske, ki naj služijo reklamí, popolnoma neumestne. Iz vlaka ali iz voza cestne železnice, niti ne iz fijakarja ne more čitati napisov v takih črkah nihče, zlasti pa ne preprost človek z dežele ali višje starosti.

Obžalovati je, da nekateri slovenski črkoslikarji posnemajo tujino le v izrastkih in modnih norostih, ne pa vselej tudi v lepoti, okusu in jezikovni pravilnosti napisnih reklamnih desk. Nepotrebni in obrabljeni dostavki in priveski le zmanjšujejo reklamni vtisk napisov, bahavosti pa so smešne. Tiskovine, papirji i. dr. vseh vrst so tako odrgnjen klišé, da nameravani reklamí samo škodujejo. Tudi besednih krajšav se je izogibati, ker so večini nerazumljive.

Sploh bi bilo nujno želiti, da nadzirajo slovnično in pravopisno, a tudi estetsko pravilnost in neoporečnost po vseh naših trgih in vaseh na javnih in reklamnih trgovskih, industrijskih in obrtnih napisnih deskah ali požarnih in drugih zidovih pismouki na okrajnih glavarstvih in županstvih (kjer imajo slovnično izobražene občinske tajnike, inženjerje, učitelje i. dr.), po naših mestih pa gradbeni uradi. Niso krivci vedno črkoslikarji, nego so krivi tudi naročniki, katerim se obrtniki ne upajo upreti, dasi vedo, da je zahtevani

napis ne le pogrešen, nego tudi neokusen ali na sramoto kraja, ker kaže, da slovenski privrednik ne zna niti materinščine pravilno pisati.

Rekel sem že, da soliden človek na superlative in vsa mogoča pretiravanja ne daje nič več ter se ne da potegniti. Da so ABC čevlji najboljše in najbolj praktično darilo za božič, da so DEF šivalni stroji najbolj dragoceno in priljubljeno darilo za godove, da je GHI gramofon najbolj popolen in prijeten instrument na svetu, da je KLM film najkrasnejši, najbolj duhovit in zanimiv, kar jih je bilo doslej, tega pač ne verjame več noben vol. Ako čitamo na oknu restavracije napis: Vsak dan velik umetniški koncert, a se prepričamo, da stoji tam razglašen klavir, po katerem mlati zapit človek stare valčke ali neznosno presvirane foxe, moramo nazvati tak napis le za očitno sleparstvo z nesramno reklamo. In tako označenje gre vsem pretiranim, širokoustnim, vse tekmece z debelimi lažmi odrivajočim reklamam.

Morda porečete: ali je vse to tako važno, da se je vredno nad takimi pretiravanji razburjati? — Saj itak vemo, da reklami ni dosti verjeti!

To pa je ravno važno in se tiče vseh, ki morajo delati reklamo za svoje podjetje i. dr., da zaradi takih pretiranih bahačev in brezokusnih kričačev kmalu ljudje ne bodo verjeli sploh nobeni, še tako solidni in pošteni reklami. In s tako reklamo, ki ponuja vedno le »najnovejše, najbolj originalno, najbolj trpežno, najbolj modno« itd., je vsaka realna tekma nemogoča.

Zato moramo tudi v reklamih zahtevati poštenosti in solidnosti, okusa in resnice. Kar je pokvarila umazana, lažniva, sleparska reklama, naj popravi resna, lepa reklama.

Ako je novinarstvo 7. velesila, potem je reklama vsaj 6. Vsaj toliko, ako ne več vpliva na javnost ima lahko pravilna reklama, ki je pravzaprav vir in glavna moč novinarstva. Obe velesili delujeta složno, a zdi se, da bi morala 7. nadzirati 6., da ne kvari obeh, zlasti pa ne same sebe. Kajti tudi reklama po novinah je zelo potrebna kontrole, brzdanja ter usmerjenja na okus, poštenost in solidnost. Žal, da si novinarji često niso v svesti svoje odgovornosti, ko odpirajo predale reklami, ki je v kulturnem oziru pogubna. Kultura ni luksusa, reklama pa je najbolj koristen, najbolj razširjen in najbolj popularen luksus današnjega človeštva. Luksus pa ne sme biti nikoli — »šmafū«!

Splošno mnenje večakov je, da je antiqua, rimska pisava, iz katere so se razvile vse danes uporabljane pisave ali tiski, najboljša, najbolj čitljiva, dekorativna ter da ugaja vsem zahtevam preprosto jasnega napisa za reklamo. Antiqua je arhitekturna, izrasla iz zakonov rimskega stavbarstva ter je torej logično, da je glavni tip še današnjim napisom na stavbno neoporečnih hišah. Vsi poizkusi ekspresionistov, ki so uvajali vijugaste, dvigajoče se in padajoče linije, so končno le igračkanje. Antiqua je tudi edina pisava, ki lahko lepo uporablja same velike črke. Le kadar je mnogo teksta, je bolje uporabljati poleg samih velikih črk v glavnem napisu tudi majhne (le ne premajhne!) črke v stranskih vrstah. Gotika in fraktura sta za reklamne napise manj ugodni, ker težje čitljivi. Vsekakor so takozvana Bernhardova antiqua in njej sorodne tipe izrazito reklamske,

obenem pa mirno lepe. A tudi ta težka, resna pisava se dá s svetlim senčenjem ali z ornamentami napraviti veselejšo, gracioznejšo. Za reklamo živilom, luksuzni robi, modnim izdelkom, igračam i. p. se lahko uporabljajo elegantne, dovolj izrazite pisane črke, za varijetaje in sploh zabavišča pa celo groteskne, vendar zmerom čitljive črke, bodisi pisane, bodisi tiskane po antiqui ali frakturi. Za hotele in gostilne niti Nemci ne jemljejo več gotike. In še eno pravilo: ne preveč napisov, ki oči le begajo!

Vse, kar velja za reklamske napisne table, velja več ali manj za inerate: naj bodo okusni, ne blebetavi, nego redkih, a tehtnih, nikdar hvastavo bombastnih in lažnivih besed.

Kar je inserat po listih, je plakat ali lepak po javnih prostorih. Le počasi, a vendarle se tudi pri nas množi število okusnih, celo umetniških plakatov. Večinoma pa so plakati še zmerom po svoji natrpanosti, preobloženosti, brezokusno zmešanih črkah in zlomljenih vrstah, zaradi svoje nepreglednosti in zmedene napihnenosti slaba reklama ne le za naročnika, nego tudi za tiskarno. Ti plakati so kakor tisti govorniki, ki preveč in predolgo govore, preveč kriče in mahajo in skačejo, ki hočejo vse povedati in ne znajo zaključiti: poslušalci jih ne poslušajo, se jim kvečjemu smejejo ali pa se obračejo v stran, češ: vrag te vzemi!

Kakor pri napisnih deskah in pri inseratih, tudi pri slabih in grdih plakatih niso glavni krivci stavci in tiskarna, nego brezokusni naročniki. Naša tiskarska črna umetnost krasno napreduje in naše tiskarne imajo v svojih odličnih strokovnjakih pionirje okusa, a tudi v strokovnih glasilih iz tujine dovolj vzorcev za najboljše oblike lepakov in inseratov. Želeti je le, da s svojim znanjem in okusom močnejše vplivajo in uspešneje vzgajajo svoje občinstvo in naročnike. Le redki so med temi, ki se zavedajo, da je brezokusen lepak žalitev javnosti in madež za ves kraj, a predvsem kričeč dokaz, da je dotično podjetje ali dotični trgovec, industrijec, obrtnik ali karkoli brez okusa. In taka reklama jim ljudi le odbija in odstrašuje!

Morda pa poreče kdo: »Saj mi niti nočemo olepševati cest in fasad! Saj se niti nočemo ravnati po pravilih arhitekture in estetike! Na oči in možgane hočemo vplivati, opozarjati nase, osupljati, privabljeti — privabljeti!«

Uspeh pa je, da izkuša konkurent biti še kričavejši, osupljivejši in zato brezokusnejši, da se gledalcem kmalu zastudita oba in da hodijo blazirano mimo obeh, češ: »Oba sta enaka sleparja!« — Kajti umetnost reklame ni v kričanju, osupljevanju in žaljenju oči, pameti in okusa. »Padati v oči« zna vsak tepec, a ceni ga nihče. Na sirovo reklamo odgovarja publika le z nezaupanjem, majanjem ramen in glav ter z ogorčenjem, češ: »To je že preneumno. Ta človek nas res smatra za božje volke!« in ji okrenejo hrbet.

To so uvideli dalekovidni trgovci i. dr. že po vsem svetu; zato so njih napisne table, njih inserati in lepaki preprosti in lepi po obliki ter resni, solidni po vsebini. Prijetna oblika, lepe črke in okusna barva, ki harmonira z okolico, so jim sredstva reklame. Njihova reklama ne zija, ne kriči in ne gestikulira in ne osuplja. In ljudje ji verjamejo in zaupajo.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Dr. Janko Vrančič

Trgovci ter njihovi nameščenci in pokojninsko zavarovanje

(Konec)

Stara resnica je, da je nivô nameščencev tem višji, čim boljša je njihova preskrba. Pripravljenost za delo in moralna moč je višja pri nameščencu, ki vé, da ima službodajalec razumevanje tudi za njegove potrebe. Marsikatera zmožna moč se posveti poklicu, ki je preskrbljen tudi za starost in ima radi tega tudi večjo socialno veljavo, in ves stan se kvalitativno dvigne.

Znana je utemeljena trditev, da je nemško trgovino, industrijo in sploh vse gospodarstvo spravila do tolikega procvita v prvi vrsti moderna socialno-zavarovalna zakonodaja, ki je na eni strani dvignila kakovost delovne sile in življenjski standard delavcev in nameščencev, na drugi strani nudila pa gospodarstvu iz ogromnih kapitalij, nabranih iz zavarovalnih prispevkov, poceni sredstev za investicije itd. ter znatno širši krog domačih konsumentov.

Naš trgovski stan mora vpoštevati tudi dejstvo, da konkurenca ne bo tako obupna, če bodo imeli trgovski nameščenci pokojninsko preskrbo. Če trgovski sotrudnik vidi, da zasluži komaj toliko, da sebe in družino sproti skromno preživlja, je seveda njegova največja želja, da se čimpreje osamosvoji in skuša potem kot samostojen trgovec zagotoviti sebi in družini prihodnost. Če ima pa trgovski nameščenec službo, s katero je združena pravica do pokojnine zanj, za vdovo in otroke, si bo marsikdo premislil, da bi zapuščal tako službeno mesto in se podajal v nevarnost, da kot začetnik med trgovci izgubi morda vse svoje prihranke ter riskira svojo in svoje družine eksistenco.

Ker mora gospodarstvo v Sloveniji in Dalmaciji že sedaj plačevati pokojninsko zavarovanje za velik del nameščencev, se to kolikor toliko pozna v produkcijskih stroških, ki morajo biti sorazmerno višji nego v drugih delih države, kolikor tam baš radi manjkajočega pokojninskega zavarovanja niso plače morda višje. Če so produkcijski stroški višji, seveda tudi trgovci, ki te produkte prodajajo, teže konkurirajo z onimi, ki takih stroškov ne poznajo. Zato bi bilo razširjenje obveznega pokojninskega zavarovanja na vso državo za naše trgovce koristno tudi s tega stališča, akoravno bi morali plačevati sedaj tudi oni za vse svoje nameščence premije za pokojninsko zavarovanje, kakor bi jih morali seveda plačevati tudi vsi njihovi konkurentje.

Kakor se čuje, ima vlada v načrtu izvedbo delavskega zavarovanja za primer onemoglosti, starosti in smrti, ki je zakonjeno že z zakonom o zavarovanju delavcev, a bilo začasno odloženo. Brez dvoma je, da se bo začelo prej ali slej izvajati tudi to zavarovanje. Če trgovski nameščenci ne bi bili zavarovani že pri Pokojninskem zavodu za nameščence v Ljubljani, bodo morali biti zavarovani za

invalidsko in starostno pokojnino po zakonu o zavarovanju delavcev. Dajatve tega zakona so pa tako malenkostne, da trgovski nameščenci potem nikakor ne bi bili zadostno preskrbljeni, še manj pa njihove vdove in otroci. Zato je na vsak način potrebno, da je njihova preskrba urejena tako kot za druge nameščence v neprimerno boljšem zakonu o pokojninskem zavarovanju nameščencev.

4. Korist dolžnosti zavarovanja vkljub ukinjenju povračila premij

V trgovskih krogih se čuje najčešče ugovor, da obvezno pokojninsko zavarovanje, kakor ga ima v mislih načrt novega zakona, za trgovske nameščence zlasti zato ni primeren, ker ukinja dosedanjo možnost povračila premij, tako da trgovski nameščenci, od katerih se velik del osamosvoji, potem od vsega prejšnjega zavarovanja nimajo nikake koristi. Ta ugovor pa nikakor ni opravičen.

Po sedanjem zakonu imajo zavarovanci, kojih zavarovanje je prenehalo, pravico do povračila tistega dela zanje vplačanih premij, ki po zakonu nanje odpada. To pravico imajo pa le, če so po izstopu iz zavarovanja ostali vsaj šest mesecev brez zavarovanju zavezane službe, ker bi se sicer lahko zgodilo, da bi nameščenec, ki je izgubil službo, takoj dvignil svoj del premij ter si s tem pričakovane pravice sorazmerno znižal, odnosno jih popolnoma izgubil, če bi povrnjene premije dosegle znesek njegove premijske rezerve.

Zavarovankam se to povračilo premij po sedanjem zakonu dopolni na 80 % vplačanih premij, če izstopijo iz službe in se tekom dveh let poroče ali če se poroče in tekom dveh let izstopijo iz službe.

To povračilo premij pa osnutek novega zakona za moške zavarovance sploh ukinja, zavarovankam, ki se v dveh letih po izstopu iz službe poroče ali v dveh letih po poroki izstopijo iz službe, pa povračilo premij povišuje na 90 %.

Dejstva dokazujejo, da povračevanje premij nameščencem do naša večinoma škodo. Če nameščenec izgubi službo, dostikrat komaj težko čaka, da poteče predpisanih šest mesecev, potem pa takoj dvigne svoj del premij. Resnica je sicer, da delajo to nameščenci večinoma v veliki potrebi, ker ne morejo dobiti službe; vendar pa vplačila v svrhu pokojninskega zavarovanja ne smejo služiti za to, da bi bila nadomestila za manjkajoče zavarovanje proti nezaposlenosti. Malo je pa nameščencev, ki pozneje ne bi dobili službe in vstopili zopet v zavarovanje, kjer so jim pa vse svojčas pridobljene pravice znižane sorazmerno za toliko, kolikor so prejeli povrnjenih premij, ali so pa sploh izgubljene.

Če bi osnutek novega zakona obdržal pravico zavarovancev do povračevanja premij in bi zavarovancem po zopetnem vstopu v zavarovanje dovoljeval prejete premije zopet vplačati, bi se pa dviganje premij vršilo lahko lahkomišelnostno ali ob vsaki trenutni potrebi, prejete premije bi pa po vstopu v zavarovanje morda vrnil le tisti zavarovanec, ki bi preračunal, da se mu bo to izplačalo. Zato osnutek te pravice ne določa in dopušča zopetno vplačilo prejetih premij le

izjemoma kot prehodno odredbo tistim zavarovancem, ki bi prejeli povračilo premij pred pričetkom izvajanja novega zakona; do uveljavljenja novega zakona je namreč pokojninsko zavarovanje obvezno le v Sloveniji in Dalmaciji, tako da dolžnost zavarovanja prestane za vsakogar, ki gre služiti v drug del države, in splošne gospodarske razmere so radi posledic vojne še vedno izredne, tako da česte redukcije prisilijo marsikaterega nameščenca, da si dá svoj del premij izplačati.

V rednih razmerah pa vplačani prispevki za pokojninsko zavarovanje ne smejo služiti za preživljanje takrat, ko je zavarovanec brez službe, temveč morajo ostati ohranjeni svojemu pravemu namenu. Nihče ne bo imel škode od tega, ker svojega dela premij ne bo dobil povrnjenega. Kdor bo res spadal v stan privatnih nameščenecv, kateremu je namenjeno pokojninsko zavarovanje, bo skoro gotovo zopet dobil kako službo, tako da bo svoje prejšnje zavarovanje nadaljeval. Če ne bo popolnoma brez sredstev, bo lahko po izstopu iz službe premije prostovoljno nadalje plačeval in si s tem svoje pravice zviševal. Poldrugo leto po izstopu iz službe ima vsak zavarovanec zase in za svojo družino itak še pravico do pokojnine, če v tej dobi onemore ali umre. Vso to dobo ima še čas za premislek, ali bo premije prostovoljno nadalje plačeval. Če pa nikakor ne bi mogel dobiti službe in tudi ne bi imel sredstev za prostovoljno nadaljevanje zavarovanja, bo pa lahko plačeval malenkostno priznavno pristojbino, s katero si vsakdo, ki je bil zavarovan vsaj deset let, lahko varuje vsaj do izstopa iz službe pridobljene pravice. Kdor pa vsega skupaj ne bi bil zavarovan niti deset let, tega je pa težko smatrati za pravega nameščenca, ki mu je namenjeno pokojninsko zavarovanje.

Če postane zavarovanec, ki je izstopil iz službe, samostojen podjetnik, prav tako nima nikake škode od tega, če se mu premije ne vrnejo; od tega ima celo korist, ker ga baš to določilo takorekoč primora, da svoje zavarovanje prostovoljno nadaljuje, ali si pa vsaj že pridobljene pravice varuje s priznavno pristojbino. Baš za takega bivšega nameščenca je še posebna ugodnost, da je lahko dalje zavarovan v oddelku za obvezno zavarovanje, v katerem so premije sorazmerno zelo nizke. Sploh je pa tudi za vsakega samostojnega podjetnika, dasiravno ima morda veliko premoženje, mnogo vredno, če ima za vsak slučaj zase in za svojo družino zagotovljeno pokojnino.

Zavarovanke, ki se omože, so edina izjema od načela, da se vplačane premije ne vračajo. Pri teh zavarovankah je pa ta izjema upravičena, ker je skoro gotovo, da se ne bodo več vrnile med nameščenca, če so radi omožitve zapustile službo. Potem navadno niso več navezane na pokojnino iz bivšega službovanja, temveč jih preživlja mož, baš ob poroki potrebujejo pa »prispevke za balo«, ki jim dostikrat edini omogočijo možitvev in s tem preskrbo.

Seveda zavarovanka, ki se je poročila, ni primorana, da si dá 90 % premij izplačati. Tako kakor vsak drug zavarovanec lahko tudi ona premije prostovoljno nadalje plačuje ali si pa varuje pridobljene pravice s priznavno pristojbino.

5. Pokojninsko zavarovanje trgovcev in samostojnih podjetnikov sploh

Zavarovanja niso potrebni le nameščenci, temveč dostikrat pravtako tudi njihovi gospodarji in osebe, ki niso sicer v službenem razmerju, a so od drugih oseb ali podjetij gospodarsko odvisne, kakor n. pr. provizijski potniki, osebe, ki na svojem domu opravljajo slična opravila kakor nameščenci za svoje stalne naročnike itd., samostojni duševni delavci, kakor n. pr. pisatelji, glazbeniki itd. Tudi takih oseb njihov poklic, podjetje in kako zavarovanje na kapital ne osvoboduje nevarnosti, da bodo vkljub temu v primeru onemoglosti in smrti prišli lahko v pomanjkanje, ker delovna moč lahko opeša, podjetje lahko propade, kapital se pa potroši lahko še pred smrtjo.

Rentno zavarovanje pri zasebnih zavarovalnicah je pa večinoma predrago, ker so režijski stroški pri teh radi provizij akviziterjem in radi davkov in taks visoki, ker je treba dajati pri delniških družbah delničarjem dividende in ker zasebne zavarovalnice nudijo le tolike dajatve, kakor da bi se bile obrestovale zavarovalne premije, odnosno premijske rezerve, le po 3-5 % ali največ po 4 %, dočim računi n. pr. Pokojninski zavod za nameščence s šestodstotnim obrestovanjem vplačil.

Taki razlogi vodijo nehote do premišljanja, kako bi se dalo pomagati tudi osebam, ki sicer niso nameščenci, a so pokojniske preskrbe tudi potrebni. Idealno stanje bi bilo sicer tako, da bi bil vsak državljan obvezno zavarovan za pokojnino. Temu stanju se je precej približala n. pr. češkoslovaška republika, ki ima zakon o pokojninskem zavarovanju nameščencev, zakon o zavarovanju delavcev tudi za primer onemoglosti, starosti in smrti in zakon o obveznem zavarovanju oseb, ki samostojno gospodarijo, za primer onemoglosti, starosti in smrti. Po zadnjem zakonu so zavarovanju zavezane vse osebe, ki obratujejo kako podjetje ali vrše kako opravilo, od katerega je treba plačevati splošno pridobnino, ali ki se preživljajo z zemljiškim posestvom, od katerega je treba plačevati zemljarino.

Tako dalekosežna zavarovalna obveznost sicer za našo državo še ni primerna; vendar se pa lahko omogoči s prostovoljnim zavarovanjem pokojninska preskrba tudi drugim osebam razen nameščencev, ki si take preskrbe žele. Znano je, kako si vedno širši krogi prizadevajo, da bi si na razne načine omogočili pokojninsko preskrbo. Organizacije trgovcev, obrtnikov, advokatov, notarjev, zdravnikov, pisateljev itd. imajo svoje invalidske in posmrtnne fonde, ki jih skušajo čimbolj izpopolniti. Seveda se dá s takimi fondi, ki delajo navadno vsak na svojo roko, precej manj doseči, nego ako bi se sredstva stekala v skupen zavarovalni zavod, ki bi s svojimi bogatimi sredstvi lahko vodil mnogo boljšo finančno politiko, spravil dajatve v enoten sistem, vodil upravo na najbolj ekonomski način itd. in s tem za iste zavarovalne prispevke nudil lahko višje dajatve, ki bi bile pri tako velikem zavodu tudi boljše zajamčene.

Da bi se v naši državi osnoval tako kakor n. pr. na češkoslovaškem poseben pokojninski zavod za samostojne pridobitnike, ni

mogoče, ker bi se morala sicer zanje določiti zavarovalna dolžnost, tako da bi zavod lahko zanesljivo računal z določenim številom zavarovancev in z izenačenjem rizikov. Samostojen zavod pa sedaj tudi še ni potreben, ker obstoji že itak Pokojninski zavod za nameščence, ki bi v posebnem oddelku za prostovoljno zavarovanje lahko nudil tudi vsem samostojnim podjetnikom in drugim nenameščenecem, ki opravljajo slična opravila kakor nameščenci, iste ugodnosti kakor lasten poseben zavod. Službodajalcem bi bilo s takim prostovoljnim zavarovanjem še posebno ustrezno, ker bi obenem z zadevami svojih nameščenecv urejevali pri istem zavodu lahko tudi lastne zadeve.

Zato določa osnutek novega zakona, da se pri Pokojninskem zavodu za nameščence lahko zavarujejo v posebnem oddelku za prostovoljno zavarovanje pod posebnimi pogoji tega oddelka vse osebe, ki so zaposlene s sličnimi opravili kakor nameščenci, najsi so gospodarsko samostojne ali nesamostojne, najsi izvršujejo taka opravila na lastni ali na tuj račun. S tem je omogočena zanesljiva starostna preskrba tudi trgovcem.

T. G.

Moderna Turčija

(Konec)

Kakor Jugoslavija je tudi Turčija predvsem poljedelska zemlja. Ali Jugoslavija ima kontinentalno kulturo z velikimi žitnimi, sadnimi in gozdnimi kraji, Turčija pa ima mediteransko kulturo z razvitim južnim sadjarstvom, žitarstvom in mediteranskimi šumami. Turčija torej izvaža pridelke, ki jih mi nimamo in uvaža one, ki jih imamo mi v izobilju. Tako se naša in turška poljoprivredna trgovina poslej lahko dopolnjujeta.

Jugoslavija je industrijsko že dokaj napredna država in izvaža proizvode najrazličnejših industrijskih strok. Turčija je izvečine navezana še na uvoz industrijskih predmetov, zato ji Jugoslavija v bodoče lahko v marsičem ustreza. Turčija pa ima nasprotno v izobilju sirovin, bombaža, volne, moharske žime, kož, usnja i. dr., kar vse je naši industriji potrebno.

Tudi prometne zveze med našo in turško državo so že zdaj ugodne; zveze so morske in železniške. Promet gre lahko po Donavi preko Brajle na Carigrad in Smirno ali od jadranske obale po morju. Jadranska plovitba, Dubrovniška plovitba in Oceanija so tri broderska društva, ki vzdržujejo s Turčijo stalni promet. železnica pa teče od Caribroda do Carigrada ter od Gjevvelija do Soluna in odondod z ladjo do Smirne in Carigrada.

Kulturne zveze med našo in turško državo so že stare in se odražajo zlasti v srbskem in hrvatskem jeziku; polovica smirnskega trgovstva govori srbščino, a Turki, izseljeni iz Bosne, Hercegovine in Južne Srbije, radi goje zveze z Jugoslavijo, ki jim je dala dovolj trgovske kulture. Dolga družabna zajednica, stoletno bivanje v jugo-

slovanskih krajih je dalo Turkom našo civilizacijo, ki se kaže v njihovem načinu proizvodnje in okusu. Tudi v jedi so Turki z nami istega okusa, zato je gotovo, da le žele, naj bi se čim več naših živil (mesa, sočivja) uvažalo.

Zlasti potrebuje Turčija gradbenega materiala v najširšem smislu: cementa, opeke, eternita, hlodov, desk, letev, tramov, gred, pragov i. dr. Vse to uvažava v velikih množinah in jih bo uvažala vedno več, ker jih sama nima, a so potrebe zmerom večje. Gradé se nove železniške mreže, nove brzojavne in telefonske linije, kanalizacija itd. Konkurenca tujih dobaviteljev pa je velika, ker je naša trgovska pogodba s Turčijo mnogo zaostala za pogodbami Turčije z drugimi državami. »Ima vremena« je tudi tu kvaren jugoslovenski trgovini in industriji.

Naš cement pa je brez konkurence, ker je boljši od ruskega in italijanskega. V lesni trgovini so nam močne konkurentke Rumunija, Švedija in celo Amerika. Boljši pa so naši leseni izdelki: parketi, zaklopnice oken, pohištvo, lesene hiše, lesene koze, furnirji, deske za zaboje, doge, lesena volna i. dr., zato najde to naše blago v Turčiji mnogo kupcev. Treba je le cariniskih olajšav in spretnih potnikov. Splošni pokret za evropeiziranjem, ki se širi v Turčiji vedno bolj, znatno olajša pot izdelkom naše industrije.

Tudi mehanična industrija je v Turčiji še na primitivni stopnji in je zato uvoz naših produktov ondi potreben. Kovinsko orodje (kose in srpi, želji, emajlirano posodje, železni klini in sploh kovana in pločevinasta roba najde v Turčiji doste odjemalcev. Naše tovarne so že dokazale, da so konkurence sposobne, n. pr. celjski Westen je konkuriral z nemško robo, dasi je plačal maksimalne carine.

Iz statistike carigradske in smirnske luke se vidi, da je Turška važen uvoznik raznih kemijskih produktov, sode, superfosfata, žveplene kisline, mineralnih barv, laka, karbida, cianamida, dalje raznega papirja in kartonov, stekla za okna, steklenic, ogledal, kristala i. dr. Vse to bo naša trgovina oziroma industrija lahko izvažala v Turčijo, ki je doslej krila svoje potrebe le iz drugih zapadnih držav.

Tekstilna industrija vobče pri nas še ne prihaja v poštev za izvoz, ker je prešibka in ne zadošča niti za domače potrebe. V Turčiji sami se ta industrija že lepo razvija, vendar ni izključeno, da se pod povoljnimi carinskimi okolnostmi vendar razvije naš uvoz, zlasti z vrvmi.

Izmed živil se uvažajo v Turčijo zlasti moka, sladkor, sadne konzerve, in sočivje, dalje alkoholne pijače, sardine, slane ribe, cikorija i. dr., ne pa mesni izdelki (klobase). Fižol pojde prav dobro na turške trge, takisto riž, suhe slive, jabolka in razna semena. Treba je le urediti pravilno carino.

Jugoslavija pa more imeti iz Turčije velik uvoz, predvsem za razne turške specialitete, dalje tobak za finejše cigarete, potem suho grozdje (smirnska sultanina), končno za premnoge sirovine, bombaž, volno, mohar, kože, usnje, preproge in še marsikaj iz narodne turške industrije.

Iz vsega povedanega sledi, da se Turčija čudovito naglo ureja in modernizira ter da je trgovinska pogodba med njo in našo državo brez dvoma ena najvažnejših svoje vrste. Ko se po praktičnih od-

redbah, redukcijah, olajšavah in osvoboditvah dosežejo za medsebojni promet povoljni carinski, tarifski, železniški in parobrodski pogoji, je gotovo, da se ustvarijo med jugoslovensko trgovino, industrijo in obrtjo zveze, ki bodo lahko največjega pomena za narodno gospodarstvo obeh držav. Treba je, da se za turška tržišča začno živo zanimati tudi slovenski gospodarski krogi, da jih ne prehitijo vsi drugi, ki so podjetnejši in agilnejši.

GOSPODARSKA KNJIŽEVNOST

Gradivo za statistiko trgovine, obrta in industrije v Sloveniji

Uredil dr. Fran Windischer. Cena Din 28.—. Izdala Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani. Tiskala tiskarna »Merkur« v Ljubljani.

Slovenska gospodarska literatura ni obsežna. Pri majhnem narodu je krog onih, ki se zanimajo zanjo, še posebno ozek, tako da je težko prebroditi vse gmotne zapreke, ki križajo pot pri zbiranju gradiva, pri tiskarskih in založniških poslih, kakor tudi pri primerenem honoriranju truda in dela posameznih gospodarskih pisateljev. Zasebno izdanje takih publikacij je pri nas skoro nemogoče in zato se morejo le močne organizacije posvetiti takemu nadvse hvalevrednemu in potrebnemu delu. Zbornica TOI za Slovenijo je začela redno letno izdajati svoje publikacije ter nam je letos dala svojo tretjo knjigo. »Gradivo za statistiko trgovine, obrta in industrije v Sloveniji« je obširna statistika podjetij in obratov; torej ena najvažnejših, pa tudi najtežjih po ureditvi. Pod spretno ureditvijo generalnega tajnika dr. F. Windischerja smo tako dobili knjigo, ki zasluži radi vsebine, kakor priprave, vso pozornost.

Publikacija, ki je prva svoje vrste, prinaša statistične podatke o stanju trgovine, obrta in industrije v Sloveniji v letih 1902, 1912, 1925, 1926 in 1927 in obsega naslednje tabele:

1. Statistika trgovine na bivšem Kranjskem za l. 1902 s skupnimi številkami za l. 1912.
2. Statistika obrta (z všteto industrijo) na bivšem Kranjskem za l. 1902 s skupnimi številkami za l. 1912.
3. Statistika trgovine za politične okraje bivše Štajerske, ki so po prevratu v celoti ali deloma pripadli Sloveniji, za l. 1902.
4. Statistika obrta (z všteto industrijo) za politične okraje bivše Štajerske, ki so po prevratu v celoti ali deloma pripadli Sloveniji, za l. 1902.
5. Statistika trgovine v Sloveniji za leta 1925, 1926 in 1927.
6. Statistika obrta v Sloveniji za leta 1925, 1926 in 1927.
7. Statistika industrije v Sloveniji konec l. 1927.

TO IN ONO

Naše trgovinske pogodbe z inozemstvom

Trgovinska pogodba s Francijo, ki je bila sklenjena 30. januarja t. l., je stopila 15. maja v veljavo. Ta pogodba obnavlja in razširja dogovor, ki ga je sklenila kraljevina Srbija s Francijo početkom leta 1907. Obseg pogodbe je mnogo večji, kakor pa prejšnje in vsebuje vse, kar more jačati ekonomske vezi med obema državama. Vsa vprašanja so regulirana na bazi največjih ugodnosti. V preteklem letu je uvozila Francija v našo državo za 353 milijonov dinarjev, naš izvoz v Francijo pa je znašal 247 milijonov dinarjev. Glavni predmeti, ki smo jih izvozili v Francijo, so bili les (za 53 milijonov Din), baker (za 148 milijonov Din) ter sadje in drugi proizvodi. Pogodba urejuje uvoz iz Francije v našo državo in naš izvoz v Francijo, tranzit in plovbo.

Z novo pogodbo se bo promet s Francijo gotovo še dvignil in bo potrebno, da se bodo naši gospodarski krogi natančneje seznanili s potrebami, uzancami in stanjem francoskega trga.

Obenem s trgovsko pogodbo je stopila v veljavo tudi konzularna konvencija o naselitvi.

Meseca maja je bila ratificirana tudi trgovinska pogodba in konvencija o konzularni službi ter konvencija o ekstradiciji z Albanijo. Tudi ta trgovinska pogodba je zasnovana na bazi največje ugodnosti. Pozneje se bodo vodili še razgovori o drugih važnih vprašanjih, s katerimi bo urejeno normalno sosedsko stanje med našo državo in Albanijo.

Med našo in poljsko vlado je bilo dogovorjeno, da se bodo pričela pogajanja za sklenitev poljsko-jugoslovenske trgovinske pogodbe. Delegacija je že imenovana.

Pogajanja se bodo vršila tudi s Španijo, s katero sploh še nimamo nobene pogodbe.

Vršijo pa se tudi priprave za trgovinska pogajanja s Kubo in Brazilijo.

Prijave in odjave trgovin v Sloveniji

Po statistiki Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani je bilo prijavljenih v letu 1925 v Sloveniji 1626 trgovin, objavljenih pa 1427. V letu 1926: prijav 1405, odjav 1095. Leta 1927: prijav 1466, odjav 1249, v letu 1928 prijav 1575, odjav pa 1603.

V prvem četrtletju letošnjega leta je bilo prijav 393, odjav pa 792.

Lansko leto je bilo odjav 28 več kakor pa prijav, v letošnjem prvem četrtletju pa 399.

Merkurov vjesnik

je priobčil v 4. in 5. številki v srbohrvatskem prevodu zanimivo in tehtno predavanje g. Ivana Mohoriča »Gospodarstvo Jugoslavije in njegovi odnošaji do inozemstva«, ki smo ga priobčili lansko leto v 7. številki »Trgovskega Tovariša«. Pripominjamo pa, da je pozabil navesti ime pisatelja in vir.

Stečaji v mesecu marcu in aprilu 1929

Jugoslovansko društvo za zaščito upnikov v Zagrebu je zabeležilo v mesecu marcu 115 stečajev napram 104 v istem razdobju lanskega leta. Torej 11, odnosno 10,5% več. Od teh odpade na Slovenijo in Dalmacijo 7 (lansko leto marca 11), Hrvatsko in Slavonijo 8 (13), Srbijo in Črno goro 93 (73), Bosno in Hercegovino 1 (2), Vojvodino 6 (5).

V aprilu 1929 so bili 104 stečaji, napram 105 v istem razdobju lanskega leta ali za 1 slučaj manj.

Od teh odpade na Slovenijo in Dalmacijo 5 (12), Hrvatsko in Slavonijo 3 (7), Srbijo in Črno goro 90 (80), Bosno in Hercegovino —, Vojvodino 6 (6).

Stečaji v letošnjem letu

Jugoslovansko društvo za zaščito upnikov v Zagrebu je evidentiralo od početka tekočega leta pa do konca meseca aprila 407 konkurzov. Lansko leto je bilo v istem razdobju 371 konkurzov. Od 407 javljenih konkurzov je odpadlo na Hrvatsko in Slavonijo 23 (40), na Srbijo in Črno goro 347 (266), na Slovenijo in Dalmacijo 18 (38), na Hercegovino 2 (3) in na Vojvodino 17 (24).

Razdelitev čistega dobička Državne razredne loterije

Od čistega dobička 17. in 18. razreda državne razredne loterije se bo porazdelilo 39.597.794 Din v sledeče svrhe: Za privilegirano agrarno banko 20.000.000 Din; za povzdigo živinoreje 6.887.979 Din; za poljedelstvo 3 mili-

jone 200.000 Din; za vinogradništvo in sadjarstvo 1.300.000 Din; za poljedelški pouk 375.000 Din; za veterinarstvo 150.000 Din; za agrarno politiko in kooperacije 1.700.000 Din; za državne ergele v Ljubičevem, Stančiću, Goraždi, Dušanovem in Vrani skupno 5 milijonov 984.814 Din.

Promet zagrebske borze v letu 1928

Promet zagrebske borze v preteklem letu je najmanjši vseh v zadnjih petih letih. Medtem, ko je dosegel promet n. pr. leta 1924 preko 4 milijarde dinarjev in leta 1925 celo 4 in pol milijarde, je v zadnjih letih stalno padal in se lansko leto ustavil na 3210 milijonov Din.

Vzroki temu padcu so zmanjšanje deviznih in valutnih poslov. Leta 1925 je samo devizni promet Zagreba prekoračil 4 milijarde dinarjev, sedaj pa le 28 milijardi. Valutni promet je padel od 195 milijonov dinarjev v letu 1920 in 1921 na 4 milijone dinarjev v letu 1928.

Karakteristično pa je, da se je močno dvignil blagovni promet. 1927 je znašal 19.000.000 dinarjev, lansko leto pa 67 milijonov. Borza je imela prometa z žitom za 52 milijonov, z mlevskimi produkti 5 milijonov in z ostalimi poljskimi pridelki okrog 10 milijonov dinarjev.

Porastel je tudi promet z efekti, zlasti z državnimi papirji. Padel pa je promet z bančnimi delnicami od 235 milijona na 221 milijona dinarjev, z delnicami industrijskih podjetij pa od 28 milijonov v letu 1927 na 12 milijonov dinarjev v letu 1928.

Trgovska bolniška blagajna v Avstriji

Pretekli mesec je tajnik gremija trgovcev na Dunaju dvorni svetnik g. dr. Rudolf Brichta predaval v Zagrebu o trgovski bolniški blagajni v Avstriji.

Iz njegovega zanimivega predavanja posnemamo:

Interesantno je, da v povojni dobi stavijo člani na svoje organizacije in zveze vedno večje zahteve. To velja zlasti za one države, ki so prišle po vojni v nove politične in gospodarske razmere. Razumljivo je to, kajti poedinec more obvladati vse težkoče gospodarskega življenja le, če se nasloni na močno organizacijo.

V Avstriji obstojajo prisilne orga-

nizacije trgovcev že preko 50 let. Dunajski trgovski gremij tvori zvezo trgovcev v Avstriji. Pred vojno je bilo delo organizacije vezano na celo vrsto administrativnih poslov, ki jih je predala država, posebno pa je bilo delovanje gremija omejeno na skrb za nameščence in vajence. Vso skrb se je posvečalo snovanju in vzdrževanju specialnih učnih zavodov, v katerih se je naraščaj strokovno izobraževal. Dunaj šteje danes 4 trgovske akademije in 1 trgovsko nadaljevalno šolo, katere obiskuje letno okrog 10.000 učencev. Poleg tega obstoja za nameščence 1 bolnica, sanatorij in bolnica za tuberkulozne v Aflenzu na Štajerskem itd.

Medtem, ko je bila med vojno posvečena vsa skrb gremija samo nameščencem, je moral gremij po vojni obrniti pozornost tudi dobrobiti trgovcev samih. Vendar pa še pred leti ni bilo misliti na to, da bi bilo treba ustanovljati institucijo za bolne in onemogle trgovce. Razne okolnosti, zlasti zgube, ki so jih utrpeli trgovci vsled devaluacije denarja, pa so ustanovitev take institucije pospešile.

Ustanovila se je bolniška blagajna dunajskega gremija trgovcev, ki daje podpore k stroškom za operacije, lečenje zob, za medikamente, ovojni material, porodnine, pogrebne itd. in v izjemnih slučajih tudi manjše denarne podpore. Pri tem pa pušča bolniška blagajna članom popolno svobodo izbire zdravnika, bolnice itd. Tako znaša n. pr. največji prispevek k bolniškim stroškom za težko operacijo 1100 šilingov. Podpore se plačujejo, — česar pri nobeni drugi bolniški blagajni ni, — v slučaju bolezni polni dve leti. Le za prvi obisk zdravnika se ne daje nobene podpore. — Ker kontrola bolnikov ni uvedena, se je zavzel princip, da se ne povrne nikdar več nego 75% celokupnih stroškov za zdravnika, bolnico, zdravila in druge stroške.

Letos je predložen zakonski osnutek za obligatorno uvedbo bolniške blagajne dunajskih trgovcev. Obligatornost se uvede, če glasujeta za to najmanj dve tretjini članov. Na prvi poziv gremija je glasovala za obligatornost absolutna večina, pri drugem glasovanju pa je glasovalo za obligatornost štiri petine vseh članov.

Misel te nove institucije je prekoračila meje dunajskega gremija. Vsi gremiji v Avstriji nameravajo ustanoviti take bolniške blagajne, ki bi se združile potem v eno celoto. To je eno največjih gibanj avstrijskih trgovcev kot posledica težkih povojnih razmer.

Državni monopoli

V proračunskem letu 1927/28 so znašali skupni izdatki uprave državnih monopolov Din 535,786.444-87, dohodki pa Din 2.963,333.977-92.

Izdatki so sledeči:

	Din
monopol tobaka	402,333.996 39
monopol soli	100,419.480 45
monopol petroleja	71.869 09
znamke in vrednostni papirji	7,837.254 50
vžigalice	9,780.651-15
cigaretetni papir	15,943.190 29
saharin	33
	<hr/>
	535,736.444 87

Dohodki pa so znašali:

	Din
od prodaje monopola papirja	584,920.317 47
od prodaje tobačnih izdelkov	1.705,517.951 77
od prodaje soli	246,747.291 32
od prodaje petroleja	149,189.629 01
od prodaje vžigalic	129,829.234 52
od prodaje cigaret-nega papirja	147,278.773 79
od prodaje saharina	71 50
razni dohodki	5,850.708 54
	<hr/>
	2.963,333.977 92

Primerjajoč dohodke v proračunskem letu 1926/27 in dohodke 1927/28 so dohodki monopola tobaka za dinarjev 54,671.955-14 in monopola na cigaretetni papir za Din 8,410.179 28 v letu 1927/28 večji; medtem ko so dohodki monopola soli za Din 36,641.214 75, monopola na petrolej za dinarjev 11,403.349-99 in monopola vžigalic za Din 8,382.874-49 manjši.

V letu 1926/27 so znašali skupni izdatki državnih monopolov dinarjev 756,694.459-55 in so bili torej napram letu 1927/28 za Din 220,908.000—večji.

Konkurenca med Nemčijo in Francijo na balkanskem trgu

Nemška železna industrija je hotela dati Jugoslaviji blagovni kredit v vrednosti 100 milijonov zlatih mark in sicer za dobo 10 let.

Po poročilu nemškega strokovnega lista »Magazin der Wirtschaft« pa je ta blagovni kredit propadel. Med nemškim Stahlvereinom in našo vlado so se vodili pregovori, ki so bili baje tudi že zaključeni. Domača železna industrija je seveda protestirala in zdelo se je, da se je dogovor z nemškimi

Stahlvereinom razveljavil. Pritisnile pa so druge železne industrije, ki so hotele za nemško industrijo določena dela pridobiti zase. Domača železna industrija je zahtevala, da se dela razpišejo. Oferte so vložile skoraj vse evropske države, ki prihajajo v poštev. Dasi še ni nikake definitivne odločbe, pa vendar izgleda, da so ostali nemški naporu zaman ter da prodira tako v Jugoslavijo, kakor tudi v Rumunijo francoska industrija, kateri je stališče z ozirom na dobre odnošaje francoske vlade do obeh balkanskih držav seveda mnogo olajšano.

Stavke na Češkoslovaškem leta 1928

Na Češkoslovaškem je bilo lansko leto 258 stavk z 1,800.000 izgubljenimi dnevi, leta 1927 pa 205 stavk z 1,300.000 izgubljenimi dnevi.

Na mezdah je bilo izgubljenih leta 1928 63,200.000 Kč, leta 1927 pa 33 milijonov 900.000 Kč.

Ameriško bogastvo

Predsednik mednarodne trgovske zbornice Albert Pirelli je imel po svojem potovanju po Ameriki v Manchesteru zanimivo predavanje o Ameriki, njenem gospodarstvu in bogastvu.

Pirelli pravi:

Med vojno in po vojni so se razvijale banke in industrija v Ameriki z bliskovito naglico. Dve tretjini vseh denarnih sredstev, s katerimi razpolaga svet, je v rokah Zedinjenih držav. Od 86 milijard dolarjev, toliko znašajo namreč denarna sredstva sveta, imajo Zedinjene države 56 milijard. — Industrijska produkcija je zrastle v zadnjih 25 letih za 300%, število prebivalcev pa za 60%. Produkcija se je dvignila v 7 letih za eno tretjino; delovna moč pa je z racionalizacijo obratov za 8% padla, kar je povzročilo brezposelnost v industriji, poljedelstvu in na železnicah.

Zedinjene države stoje glede populacije na 6 mestu, — zato pa imajo 80% svetovne avtomobilske produkcije, 160 odstotkov telefona in telegrafa, 33% vseh železnic, 35% vse na svetu producirane električne sile.

Izvoz se je v 5 letih povečal za 1 milijardo dolarjev. Amerika producira 70% celokupne svetovne produkcije petroleja, 60% moke in bombaža, 50% bakra in železa. Kupna moč 120 milijonov Amerikancev je večja kot pa kupna moč 500 milijonov Evropejcev oziroma 1 milijarde Azijcev.

Ameriška in nemška industrija avtomobilov

Nemčija je za Zedinjenimi državami največji potrošač avtomobilov; ima jih namreč okoli 500.000, Zedinjene države pa jih imajo baje 24 milijonov, dasi si stojita te dve državi z ozirom na število prebivalstva v razmerju 1 : 2. V Nemčiji se število avtomobilov kmalu zviša na 2—3 milijone. Zato se Amerika živo zanima za nemško avtomobilsko industrijo. Ameriške tovarne «General Motors» se pogajajo z nemško tovarno «Opel» glede odkupa večine delnic «Opela». Tudi Anglija se bori proti ameriški konkurenci in se trudi, da ustvari konsolidacijo; zato že nekaj let ne izplačuje dividend, dasi je kupčija dobra. Želi si

namreč ustvariti rezerve za borbo proti tekmeču, Zedinjenim državam. V Franciji in Italiji prevladuje nacionalni moment in se doma ustvarja dovolj avtov. V Franciji s 40 milijonov prebivalcev je skoraj 1 milijon avtov, v Italiji prav toliko. Ford je v minulem letu imel preveč dela z reorganizacijo svojih tovaren, tako da je produciral malo; pa je bil udeležen na skupni ameriški proizvodnji s 30%. L. 1927 se je v Zedinjenih državah napravilo 4·7 milj. avtov, od katerih je 3·8 milj. ostalo doma. Ostalo je šlo za izvoz. Amerika je torej preskrbljena, zato je začela ameriška avtomobilna industrija akcijo, da fabrikacijo prenese v Nemčijo, kjer se obetajo ugodni posli.

DRUŠTVENE VESTI

Občni zbor „Merkurja“

Nadaljevanje poročila društvenega predsednika gosp.
dr. Fr. Windischerja

Prilike v trgovini na debelo in drobno

Ko smo više gori čuli podatke o skupnem številu trgovinskih obratov v Slovenji v letih 1925 do 1928, je jasno, da je mreža trgovinskih obratov v naši deželi jako gosto razpredena, pa je v večjih gospodarskih središčih tudi v strokovni razčlenjenosti velik napredek. Ob veliki gostoti in številni zastopanosti trgovinskih obratov je jasno, da je tudi možnost zaslužiti padla, ker se število porabnikov in potrošnikov razdeli na veliko število prodajalcev, pa je na drugi strani zaslužek tudi zategadelj manjši, ker je konkurenca poostrena in si je v ljuti borbi težko rezati kruh na debelo. Dočim je še pred nekaj leti bila za marsikako blago trda in je šel človek za blagom, je sedaj baš obraten položaj, pa je treba mnogo prizadevanja, da razpečaš svojo zalogo in je resnica, da je prodajati težje nego izdelovati, prav očitna. Ostrina gospodarskega boja in težavnost uveljavljenja v trgovski praksi se kaže tudi v tem, da danes velike trgovske tvrdke ne obiskujejo samo večjih nastanjenih trgovcev po gospodarskih središčih, marveč gredo tudi do skromnih gospodarjev v odmaknjene kraje, pa tudi tvornice same intenzivno obdelujejo svoje odjemalce. Pri tem se vidi, da se ne drže niti več samo trgovcev, marveč gredo, kakor v oblačilni stroki, tudi do vsaj nekoliko večjih profesionistov. Tako intenzivno delo, ki naj privede do čim večje

prodaje, je v gotovem pogledu vodilo tudi do jako slabih posledic, ker so se mnogi dali zavesti, da so kupovali preko potrebe in preko svojih sredstev. Tako obletavanje in tako pretirano razpredeno agentiranje vodi v mnogem pogledu do slabih prilik. Slabe navade in običaje pospešuje ter pripomore le prerado h gospodarskim nesrečam in polomom. Kmalu se je pokazalo, da kopičenje naročil, forsirano na opisan način, vodi do težkih izgub. Kreditne razmere se kvarijo in slabšajo plačilni pogoji. V nekoliko letih smo pozabili, da ni še daleč od časov, ko je bilo treba šteti za kupljeno blago takoj tudi gotov novec. Dejstvo je, da napake uče in da se opaža dandanes stremljenje po iztrebljenju slabih posledic preobilnega kreditiranja in prezaupljivega posojanja ter po izboljšanju položaja producenta in velikega trgovca s poostrejitvijo plačilnih pogojev in načinov. Opešana kupovalna sila kmetijskih slojev, po mestih oslabela kupovalna sila srednjega stanu, osebito javnih in zasebnih uradnikov, je medtem položaj posebno poostрила. Nastanjeni trgovec mora vedno več prodajati na upanje. Pri tem pa je dejstvo, da se je splošna življenska stopinja in tudi zahtevanost občinstva v marsičem povečala, pa zlasti mlajši svet ne obrača denarja s tisto previdnostjo, kakor je je bil včasih naš starejši rod vajen. Položaj nastanjenega trgovca na drobno je težaven, pa je razumljivo, da je odpor proti naraščajočemu krošnjarstvu in agentiranju pri zasebnih strankah vedno močnejši. Preteklo leto je opreznost pri prodajanju in kreditiranju na vsak način bila mnogo večja. Vidi se to iz dejstva, da pada število trgovskih tožb in da pada tudi število konkurzov. Dočim je bilo leta 1927 v naši državi 1060 konkurzov, izkazuje leto 1928 samo 917 konkurzov in sicer v Hrvatski in Slavoniji 80 glasom statistike Jugoslovanskega društva za zaščito upnikov v Zagrebu, v Srbiji in Črni gori 682, v Sloveniji in Dalmaciji 80, v Bosni in Hercegovini 17, v Vojvodini 58. Za leto 1927 so na razpolago sledeče številke: Hrvatska in Slavonija 113, Srbija in Črna gora 718, Slovenija in Dalmacija 104, Bosna in Hercegovina 31, Vojvodina 94. Za Slovenijo posebej bi naj služile za oznako položaja sledeče številke: Za protokolirane firme in sicer za firme *posameznih* trgovcev je bilo razglašanih leta 1928 skupaj 17 konkurzov, leta 1927 pa 21, pri *družabnih* firmah leta 1928 trije, leta 1927 pa 14. Odpravljenih konkurzov je bilo 1928. leta 17 pri posameznih firmah napram 19 v letu 1927, pri družabnih firmah pa 9 napram 8 v letu 1927. Glede neprotokoliranih firm so številke sledeče: Leta 1928 je razglašanih 41, leta 1927 pa 49 konkurzov. Odpravljenih konkurzov pri neprotokoliranih firmah je leta 1928 bilo 61 proti 37 leta 1927.

V tej zvezi utegnejo zanimati po trgovinskem registru Zbornice za TOI sledeči podatki: Vpisov v trgovinski register je bilo 1928. leta 119 pri posameznih firmah, dočim 101 pri družabnih firmah (javne trgovske družbe, komanditne družbe, družbe z omejeno zavezo, delniške družbe). Izbrisov je bilo pri posameznih firmah v letu 1928: 22, leta 1927: 15, pri družabnih firmah 46 v letu 1928 proti 44 v letu 1927. V združnem registru je bilo v preteklem letu izvršenih 67 vpisov, izbrisov 26, konkurza razglašena 2 ter odpravljena konkurza 2. Leta 1927 je bilo vpisov v istem registru 47, izbrisov 31, konkurzi razglašeni 3, odpravljena konkurza 2.

Premalo zanimanja za organizacije

V obojnih organizacijah naših, obveznih in prostovoljnih, je več let opazati, da zanimanje nazaduje in da naš trgovski stan, gospodarji kakor nameščenci, ne kažejo tiste gorečnosti za svoja stanovska zastopstva, ki je nepogrešno potrebna, ako v trdem trenju gospodarskih koristi hočeš dosegati izboljšanje za svoj stan in se želiš na drugi strani braniti z uspehom. V obče se mi zdi, da ima tako naš slovenski trgovec kakor obrtnik premalo brige in skrbi za stvari in vprašanja, ki se tičejo trgovine in obrta v celoti. To mora zlo roditi in ovira dobro voljo tistih, katerim je zaupano vodstvo stanovskih organizacij. Opažati moreš celo, da se trgovci in obrtniki lažje ogrejejo za splošne naprave in ustanove, pa so za splošne namene in svrhe navadno vse bolj odprtih rok nego za potrebe in naprave svojega stanu. Kakšna redkost je, da se trgovec ali obrtnik, ki mora na pot, ki jo mora iti ves svet, spomni v svoji poslednji volji dobrodelnih in občekoristnih naprav, ki so potrebne trgovskemu in obrtnemu stanu. V tem pogledu je pri Srbih popolnoma druga miselnost in o tem zgovorno pričajo številne ustanove, zapuščine in zadužbine. Kdaj doživimo pri nas v trgovskem ali obrtnem stanu omembe vrednega mecena, ki bo odmenil od svojega obilja izdatnejšo vsoto za namene in naprave lastnega stanu? Tudi naši občni zbori, naši sestanki, naši jour fixi, kateri naj bi bili zbirališče trgovskega in obrtniškega dela našega srednjega stanu, niso niti približno tako obiskovani, kakor bi bilo želeti. Na žalost tudi naš trgovski in obrtniški podmladek v tem pogledu ne kaže prave volje in potrebne resnosti, da krene na boljšo pot.

Hitro se bližamo tridesetletnici obstoja našega društva, ki je po pravici dobilo ime matice naše trgovske organizacije. Od časov naše ustanovitve so se prilike bistveno predrugačile. Trgovina je v teh leth postala tako kakor obrtnija do malih izjem naša in je osamosvoja stanovska precej gotova. Želeli pa bi, da naš narodni trgovski stan zadobi notranjo okrepitev in da množi in zbira svoje sile, pa da taki nabirki in prihranki pripomorejo do širjenja občnega blagostanja. Ponavljam, da je nam v Sloveniji živo potreba novih prilik za delo in zaslužek tako, da marljivi in detoljubni ljudje najdejo kruha in zaslužka doma. *Blagostanje*, to mora biti gospodarski vzor vsakega naroda, *naj se širi in naj obširi vse veje in vejice našega rodu.*

»Trgovski dom«

Ko smo praznovali svojo petletnico leta 1905, je naš prijatelj in častni član gospod Ivan Jelačin st. dal vzpodbudo in poskrbel tudi kot prvi za gmotno podlago v ta namen, da si naš trgovec postavi svoj dom pod nazivom »Trgovski dom«. Ta misel dolgo ni mogla do uresničenja, da so jo zlasti mrzle sape dolgoletne svetovne vojske dušile in zadrževale. Sedaj pa se ipak obrača na boljše v tem pogledu, in je akcija za ustanovitev »Trgovskega doma« v Ljubljani predvsem po zaslugi inicijatorja gospoda Ivana Jelačina st. in sina mu gospoda Ivana Jelačina ml. krepko in ponosno na resnem potu do uresničenja. Ni dolgo tega, kar je po sili razmer

bila cela vrsta naših trgovskih organizacij v Ljubljani krenila odločno na pot, da si postavi čimprej svoj dom — »Trgovski dom«.

Ustanovilo se je posebno društvo z nazivom »Trgovski dom«, pa je to društvo, ki mu načeluje povsem umestno in hvalevredno inicijator te ideje gospod Ivan Jelačin st., z mladostno odločnostjo začelo krepko aktivno akcijo, da bo v kratkem času dal »Trgovski dom« v Simon Gregorčičevi ulici, kjer se ustvarja nekako trgovsko središče, v kratkem varno streho našim trgovskim organizacijam, med njimi tudi našemu društvu, katero bo pod okriljem novih penatov brezdvomno moglo razviti kar najživahnejše delo. Ko pozdravljam to inicijativnost in to vnetost, mi bodi dovoljeno izrekati najlepšo zahvalo gospodom, ki vodijo organizacije, vstopivše v okrilje društva »Trgovski dom«. Fond, ki smo ga od l. 1905 zbirali, smo dali po soglasnem sklepu odbora na razpolago novi združbi »Trgovski dom«, ki je sedaj nositelj organizirane prizadevnosti trgovskega stanu za skorajšnjo zgradbo »Trgovskega doma«.

V svojem obširnem in izčrpnem poslovnem poročilu, ki smo ga deloma priobčili v 4. številki našega lista kot uvodnik ter kot nadaljevanje na strani 93, dočim priobčujemo ostanek v današnji številki, je podal izredno zanimivo sliko o osnovnih problemih slovenskega gospodarstva in orisal več aktualnih vprašanj. Za njegova izvajanja, ki se nanašajo na medsebojno povezanostjo med kmetijstvom in industrijo, ki tvorita podlago za prospeh naše trgovine, je žel g. dr. Fran Windischer živahno priznanje.

Po končanem poročilu opraviči g. dr. Fran Windischer zborničnega predsednika g. Ivana Jelačina ml., ki so ga nepredvidene ovire zadržale od občnega zбора.

Pripomnimo še, da je društveni predsednik g. dr. Fran Windischer ob otvoritvi ugotovil zborovo sklepčnost in pozdravil prisrčno vse navzoče, imenoma poslovodečega podpredsednika Zveze trgovskih gremijev in zadrug g. Jos. J. Kavčiča, predsednika Društva trgovcev in veleindustrijcev g. Ivana Samca, predsednika društva »Trgovski dom« g. Ivana Jelačina st., zastopnike tiska, med njimi posebej urednika »Trgovskega lista« g. dr. Ivana Plessa.

Nato je podal vodja društvene pisarne g. Erik Černe naslednje poročilo:

»Čast mi je podati tajniško poročilo o delovanju našega društva v preteklem letu. Društvo je bilo vsestransko agilno in se je trudilo ustrezati željam in zahtevam svojega članstva. Naša iskrena želja je, da bi bili koristni svojim članom, osobito pri iskanju služb. V tem pogledu smo se mnogo trudili, ali zelo slaba konjunktura povzroča, da je število prostih mest minimalno, dočim ponudbe delojemalcev rapidno naraščajo. Naraščaja je še vedno mnogo nad potrebo. Tudi glede izvežbanosti in sposobnosti ter izobrazbe ne ustreza zahtevam službodajalcev. Učenju jezikov se sicer posveča nekaj več pozornosti, toda še vedno ne v zadostni meri. Naše društvo se je trudilo za povzdigo izobrazbe s prirejanjem učnih tečajev, z izdajanjem glasila in predavanj ob priliki jour-fixov.

Naše stremljenje je, da svojo lepo knjižnico, ki šteje okoli 1500 knjig, izpopolnimo s strokovnimi publikacijami in tako omogočimo članstvu širšo izobrazbo. Po inicijativi g. podpredsednika Janka Lozarja ter s požrtvovalnim sodelovanjem g. Antona Agnole se je ustanovil za društvene člane bralni krožek in so se v to svrho naročile iz inozemstva različne strokovne revije, ki so v krožku proti malenkostni mesečni odškodnini na razpolago.

Odseki so bili zelo delavni in izkazujejo lepe uspehe. Naš salonski orkester lepo napreduje ter gre vodji g. Vilku Lampetu vse priznanje za delo in trud.

Odsek za poučne tečaje je deloval v preteklem letu zelo zadovoljivo. Letošnji tečaji, ki so pričeli 8. oktobra 1928 ter še vedno trajajo, so bili v primeru z lanskimi mnogo bolj obiskani. Prijavljenih je bilo skupno 63 članov. Poučuje se nemščina v nižjem in višjem tečaju, italijanščina ter slovenska stenografija. Knjigovodstvo in pouk srbohrvaščine smo morali opustiti, ker je bilo premalo priglasišencev. Pretežna večina poseča nemščino v višjem tečaju. Želimo in potrudili se bomo v prihodnjem letu poset učnih tečajev še izboljšati, ker se opaža zanje vedno večje zanimanje.

Na inicijativo gg. Pavla Fabianija in Rikarda Toryja se je nameraval na Vidov dan prirediti Merkurjev izlet v Kranj v zvezi z ogledom obrata Jugočeške tvornice. Izlet pa je moral žal odpasti, ker so bile na Vidov dan trgovine odprte.

Vsled prepričlega odziva plesni odsek letos ni priredil običajnih plesnih tečajev in tudi ne Miklavževega večera.

(Konec prihodnjič)

Slovensko trgovsko društvo v Mariboru. Ker je dosedanji društveni predsednik g. I. N. Šoštarič, ki je stal na čelu društva polnih 10 let, na letošnjem občnem zboru ponovno izvolitev odločno odklonil, je dobilo društvo sedaj novo vodstvo in se je novi na občnem zboru izvoljeni odbor na svoji prvi seji konstituiral sledeče:

Predsednik Branko Mejovšek, podpredsednik Drago Roglič, tajnik Juro Zidanšek, blagajnik Rado Lenard, odborniki Ivan Hochmüller, Zlata Brišnik, Ivan Kovačič, Drago Rosina, Franjo Majer, Ivan Preac, namestniki Mirko Feldin, Srečko Pihlar, Franjo Drčar in Anton Porekar; preglednika računov sta Anton Paš in Franjo Pišek, predsednik razsodišča pa Ferdo Pinter.

Novi odbor je razpravljajal o nalogah, ki ga čakajo v letošnjem letu, in si je začrtal smernice za delo. Posebno pažnjo bo posvetil tudi našemu trgovskemu naraščanju, zlasti trgovskim vajencem in se bo odbor obrnil na Trgovski gremij, da se jim preskrbi temeljitejša praktična izobrazba z raznimi strokovnimi predavanji in ekskurzijami kot dopolnilo k pouku v trgovski nadaljevalni šoli. Sklenilo se je tudi, da prevzame društvo pod svoje okrilje trgovski pevski zbor in da se na viden način proslavi 25-letnica društvenega obstoja.